

L'OBSERVATORI DEL PAISATGE EN EL MARC DE LA NOVA POLÍTICA DE PAISATGE A CATALUNYA

Joan Nogué

Observatori del Paisatge de Catalunya

THE LANDSCAPE OBSERVATORY VIS-A-VIS CATALONIA'S NEW LANDSCAPE POLICY. Although Catalonia enjoys a great wealth and diversity of landscapes, these resources have unfortunately been subjected to an alarming array of threats and dangers. However, the overall panorama of Catalonia is changing in a positive manner due to the approval of government Act 8/2005, which not only provides for land protection and management, but which also effected creation of the Landscape Observatory of Catalonia. The latter serves in an advisory capacity to the Catalan government and to Catalan society in general in matters related to land management. The main work of the Observatory consists of preparing the Landscape Catalogues of Catalonia, which are technical documents used for land management and planning. These landscape catalogues define strategic lines and specific directives, which help improve not only the quality of the land itself, but also the quality of life enjoyed by the people of Catalonia.

Introducció

Catalunya gaudeix d'una gran riquesa i diversitat de paisatges com a resultat de la interacció de factors naturals i humans al llarg de la història. A les darreres dècades, però, hem modificat el territori com mai ho havíem fet i, en general, això no ha comportat una millora de la qualitat del paisatge, sinó més aviat al contrari. El creixement urbanístic desordenat i deslligat dels assentaments urbans tradicionals, junt amb la implantació de determinades infraestructures, equipaments i serveis, així com la generalització d'una arquitectura de baixa qualitat estètica, està generant uns paisatges mediocres, dominats cada cop més per l'homogeneïtzació, la repetició, la clonació, la banalització. Això s'ha donat i es dona com a resultat d'una manca de cultura i de "consciència" de paisatge de la societat catalana.

En els darrers temps, però, s'està notant un canvi d'actitud que s'ha traduït en una sensibilitat més gran en relació al paisatge per part de determinats grups socials. Així, doncs, el paisatge és, cada cop més, un tema que transcendeix els àmbits especialitzats. Lentament i discretament, comença a fer forat la idea —encerçada— que un entorn atractiu, afable i harmoniós genera una agradable sensació de benestar, que augmenta notablement la qualitat de vida dels ciutadans. No és res més que el que constata el Conveni europeu del paisatge, signat el 20 d'octubre de 2000 per iniciativa del Consell d'Europa, quan afirma: "el paisatge és un element important de la qualitat de vida de

les poblacions, tant en els medis urbans com en els rurals, tant en els territoris degradats com en els de gran qualitat, tant en els espais singulars com en els quotidians". El Conveni, a més, incideix en el fet que "el paisatge participa de manera important en l'interès general, en els aspectes cultural, ecològic, mediambiental i social" i reconeix explícitament que "el paisatge constitueix un element essencial del benestar individual i social".

En aquest context i, per tal de redreçar la situació dels paisatges de Catalunya, han aparegut en els últims anys iniciatives emmarcades en una nova política de paisatge per al nostre país, entre les quals destaquen la creació d'una direcció general amb objectius específics en matèria de paisatge dependent del Departament de Política Territorial i Obres Públiques; la creació de l'Observatori del Paisatge de Catalunya; l'aprovació de la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya, i el posterior Decret; per no parlar del cada cop més gran nombre de cartes del paisatge d'àmbit comarcal. A les pàgines que segueixen repassarem les iniciatives esmentades, sense entrar-hi, però, massa a fons, a causa de les limitacions d'espai.

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya

La política de paisatge a Catalunya duta a terme per l'Administració catalana en els últims anys, s'inspira en el Conveni europeu del paisatge. Aquest fet no és estrany, ja que el Con-

veni s'ha convertit en molt poc temps en un dels principals marcs de referència en relació al tractament del paisatge. Així, el Parlament de Catalunya es va adherir al Conveni europeu el desembre de 2000 (Resolució 364/VI de 14 de desembre de 2000) i l'any 2005 va aprovar la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge inspirada directament en el Conveni.

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge, de 8 de juny de 2005, apareix en un context legislatiu català i espanyol no especialment ben fornit en aquest terreny i, probablement per aquest fet, ha aixecat una gran expectativa, tant dins com fora de Catalunya. Actualment, són ja diverses les comunitats autònomes que estan treballant en una línia similar a l'endegada a Catalunya, en especial les d'Andalusia, Aragó, Canàries, País Basc i Galícia.

La Llei de paisatge de Catalunya –i el posterior Decret que la desenvolupa– vol fer compatible el desenvolupament econòmic i urbanístic amb la qualitat de l'entorn, atenent als seus valors patrimonials, culturals i econòmics. Els seus principals objectius són: reconèixer, avaluar i catalogar tots els paisatges de Catalunya; promoure no només la protecció, sinó també l'ordenació i la gestió dels paisatges de Catalunya; integrar criteris paisatgístics en el planejament territorial i urbanístic i en les polítiques de caràcter sectorial amb incidència directa o indirecta sobre el paisatge; i, finalment, però no per això menys important, sensibilitzar la societat en els valors del paisatge.

Així, la Llei i el seu Decret creen i desenvolupen instruments per a l'aplicació de la Llei, instruments de col·laboració i concertació en matèria de paisatge i instruments de finançament. Els instruments per a l'aplicació de la Llei són els catàlegs de paisatge de Catalunya, les directrius de paisatge i els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística; els instruments de concertació són les cartes del paisatge i l'instrument de finançament és el Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge. Per últim, l'instrument de col·laboració és l'Observatori del Paisatge. Anem ara a descriure cada un d'aquests instruments.

- Els catàlegs de paisatge són eines d'integració del paisatge en el planejament territorial i urbanístic. Per la seva transcendència els descriurem extensament en les properes pàgines.

- Les directrius de paisatge són les determinacions que precisen i incorporen les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els plans territorials parcials o en els plans directors territorials. Les directrius es desprenen dels catàlegs de paisatge.

- L'estudi d'impacte i integració paisatgística és un document tècnic que descriu les conseqüències sobre el paisatge que té l'execució d'actuacions, obres o activitats i proposa

mesures d'integració. L'informe d'impacte i integració paisatgístic, en canvi, és el dictamen que ha d'emetre el Departament de Política Territorial i Obres Públiques avaluant la idoneïtat de les mesures proposades a l'estudi.

- Les cartes del paisatge són una eina de concertació d'estratègies entre agents públics i privats per tal d'acordar actuacions que s'adrecin al manteniment dels valors del paisatge en el seu àmbit territorial.

- El Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge és un fons destinat al desenvolupament d'actuacions paisatgístiques amb la finalitat de protegir, restaurar o millorar els paisatges.

L'Observatori del Paisatge de Catalunya

L'Observatori del Paisatge de Catalunya és una entitat d'assessorament de l'Administració catalana i de conscienciació de la societat en matèria de paisatge. La seva creació, l'any 2004, va respondre a la necessitat d'estudiar el paisatge de Catalunya, elaborar propostes i impulsar mesures de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya.

L'Observatori del Paisatge s'organitza en forma de consorci per tal d'adoptar una composició que representi, de la manera més àmplia possible, els diversos agents que actuen sobre el paisatge. Formen part del consorci una trentena d'institucions interessades a preservar la diversitat i riquesa paisatgística de Catalunya. Les institucions són la Generalitat, encapçalada pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques, les universitats catalanes, les quatre diputacions, les dues associacions municipalistes, els col·legis professionals més estretament vinculats amb el tema, la Fundació Territori i Paisatge de Caixa de Catalunya i l'Ajuntament d'Olot, en tant que ciutat que n'acull la seu tècnica (fig. 1). L'Observatori disposa també d'un consell assessor, que és un òrgan consultiu i d'assessorament format per col·lectius socials molt diversos i, a títol individual, científics vinculats amb la temàtica paisatgística. En els dos anys i mig de vida de l'ens, l'Observatori del Paisatge s'ha convertit ja en l'espai de trobada per excel·lència entre la Generalitat de Catalunya, l'Administració local, les universitats, els col·lectius professionals i, en general, la societat catalana en tot allò referit al paisatge.

Les principals funcions de l'Observatori són: establir criteris per a l'adopció de mesures de protecció, gestió i ordenació del paisatge; fixar criteris per definir els objectius de qualitat paisatgística i les mesures i accions necessàries destinades a assolir aquests objectius; establir mecanismes d'observació de l'evolució i transformació del paisatge; proposar actuacions encaminades a la millora, restauració o creació de paisatge; elaborar els catàlegs de paisatge

Figura 1. Claustre de l'edifici Hospici d'Olot, seu tècnica de l'Observatori del Paisatge de Catalunya.

de Catalunya destinats a identificar, classificar i qualificar els diferents paisatges existents; impulsar campanyes de sensibilització social respecte al paisatge, la seva evolució, les seves funcions i la seva transformació; difondre estudis i informes i establir metodologies de treball en matèria de paisatge; estimular la col·laboració científica i acadèmica en matèria de paisatge, així com els intercanvis de treballs i experiències entre especialistes i experts d'universitats i altres institucions acadèmiques i culturals; fer el seguiment de les iniciatives europees en matèria de paisatge; preparar seminaris, cursos, exposicions i conferències, així com publicacions i programes específics d'informació i formació sobre les polítiques de paisatge; crear un centre de documentació obert a tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya (fig. 2); i elaborar cada quatre anys un informe per al Parlament de Catalunya sobre l'estat del paisatge a Catalunya.

Per tal de donar cobertura a les nombroses funcions que li atribueix la Llei, l'activitat de l'Observatori és àmplia i diversa. En aquest sentit, l'Observatori està treballant en l'elaboració d'una llista d'indicadors de paisatge que permetran conèixer l'estat dels paisatges catalans i la seva evolució. Els indicadors, elaborats des del punt de vista ambiental, cultural i social, seran útils per a l'elaboració de l'informe sobre l'estat del paisatge a Catalunya.

El seguiment de les polítiques de paisatge a Europa és una altra activitat fonamental de l'Observatori. Per això s'han establert contactes formals a escala nacional i internacional amb institucions que tenen com a eix central de les seves activitats el paisatge amb l'objectiu d'intercanviar experiències i desenvolupar projectes comuns. Amb aquesta finalitat, l'Observatori del Paisatge intervé de forma activa a la Xarxa Europea d'Ents Locals i Regionals per l'Aplicació del Conveni Europeu del Paisatge (RECEP), adscrita al Congrés de Poders Locals i Regionals del Consell d'Europa.

Un dels principals objectius de l'Observatori és impulsar campanyes de formació i de sensibilització social en relació al paisatge. En aquest sentit, l'Observatori treballa, en coordinació amb la Generalitat de Catalunya, en l'elaboració del material didàctic "Ciutat, territori i paisatge" per a l'educació secundària. L'objectiu és que els alumnes de secundària coneguin la diversitat dels paisatges de Catalunya i, al mateix temps, siguin conscients dels riscos i amenaces existents. Una altra iniciativa de conscienciació és l'organització de cursos i seminaris sobre paisatge, així com la preparació de conferències i exposicions.

Per facilitar la difusió, formació i sensibilització en relació al paisatge, l'Observatori ha creat el web www.catpaisatge.net (fig. 3) amb l'objectiu de fer disponible d'una manera ràpida i senzilla informació sobre la nova política de paisatge a Catalunya, sobre conferències i activitats diverses, o sobre publicacions de referència i estudis universitaris vinculats amb el tema. El web conté també arxius fotogràfics, mapes i informació diversa sobre tota mena d'institucions i d'iniciatives catalanes, europees i d'altres parts del món dedicades al paisatge. La seva versió en castellà, anglès

Figura 2. Centre de documentació de l'Observatori del Paisatge.

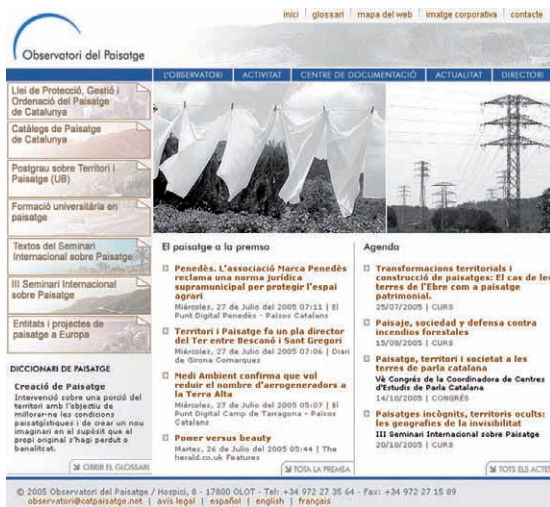

Figura 3. Pàgina d'inici del web de l'Observatori del Paisatge (www.catpaisatge.net).

i francès converteixen el web en un referent més enllà de Catalunya i en la principal eina d'informació i sensibilització de la qual disposa l'Observatori. En aquesta mateixa línia, l'Observatori del Paisatge ha creat un centre de documentació amb vocació d'esdevenir un centre de referència en temes de paisatge a Catalunya. Per facilitar la consulta entre les persones interessades, una part del fons documental és en format digital i es pot consultar a través del web de l'Observatori del Paisatge (www.catpaisatge.net).

Un altre mecanisme per fomentar la formació i la difusió d'informació sobre paisatge de què disposa l'Observatori del Paisatge és la línia de publicacions, constituïda per tres butlletins electrònics i per la col·lecció de llibres sobre paisatge. Els butlletins digitals són el *Diari de Paisatge*, que recull les notícies sobre paisatge publicades en els principals mitjans de comunicació escrita del món i el butlletí *Paisatge*, que difon l'activitat de l'Observatori del Paisatge i tota la informació d'interès sobre paisatge i l'*Agenda de Paisatge* que conté activitats relacionades amb el paisatge d'arreu del món, amb un especial èmfasi en les que se celebren a Catalunya. A més de les publicacions digitals, l'Observatori ha iniciat recentment una col·lecció de llibres amb el nom de *Plectes de Paisatge*, que comptarà amb dues sèries, una de caràcter metodològic i l'altra de caràcter més teòric i de reflexió.

Així, doncs, moltes són les activitats que realitza l'Observatori, però potser la principal tasca que té en aquests moments entre mans és l'elaboració dels catàlegs de paisatge de Catalunya.

Els catàlegs de paisatge de Catalunya

La Llei de paisatge defineix els catàlegs de paisatge de Catalunya com instruments de ca-

ràcter tècnic per a la ordenació i gestió del paisatge des de la perspectiva del planejament territorial. Els catàlegs determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, els seus valors i estat de conservació, els objectius de qualitat que han de complir i les mesures per assolir-los. Són, per tant, les eines que ens permetran conèixer com són els paisatges catalans, quins valors tenen, com evolucionen en tenint en compte les actuals dinàmiques econòmiques, socials i ambientals i, a través dels objectius de qualitat paisatgística, quin tipus de paisatge volem i com podem assolir-lo.

Els catàlegs de paisatge són una eina nova amb molts pocs precedents a escala internacional. Malgrat l'existència d'algunes iniciatives europees, no existeix cap mètode reconegut universalment per estudiar, identificar i avaluar els paisatges i la seva diversitat i, encara menys, com es pretén en els catàlegs de paisatge, per aplicar les directrius resultants en el planejament territorial. Per aquesta raó la seva elaboració suposa un gran repte.

Els catàlegs de paisatge tenen com a principal objectiu contribuir a la incorporació del paisatge en el planejament territorial, principalment en els plans territorials parcials, però també en els plans directores territorials i en els urbanístics. Els catàlegs, a més, seran útils en el procés de definició de polítiques i estratègies sectorials com, per exemple, les polítiques de conservació de la natura, les polítiques agràries o les polítiques de promoció turística i serviran de documents de base per a campanyes de sensibilització social sobre la diversitat paisatgística.

Atès que la principal funció dels catàlegs és la incorporació del paisatge en el planejament territorial i, concretament, en els plans territorials parcials, el seu abast territorial es correspon amb el de cadascun dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials. Aquests són: Alt Pirineu i Aran, Camp de Tarragona, Comarques Centrals, Comarques Gironines, Regió Metropolitana de Barcelona, Terres de l'Ebre i Terres de Lleida.

L'Observatori del Paisatge és l'ens encarregat d'elaborar els catàlegs de paisatge previ encàrrec del Departament de Política Territorial i Obres Públiques. La magnitud del projecte ha fet necessari disposar d'equips de treball interdisciplinaris formats per especialistes en els àmbits d'anàlisi del paisatge, la participació i comunicació i la planificació que han treballat sota la coordinació i supervisió dels tècnics de l'Observatori del Paisatge. La coherència i coordinació dels diversos treballs ha estat possible gràcies a la redacció prèvia, per part de l'Observatori del Paisatge, del document *Prototipus de catàleg de paisatge*, que estableix un marc conceptual, metodològic i procedimental bàsic per a l'elaboració dels set catàlegs. Els catàlegs de paisatge segueixen

una metodologia basada en cinc fases: identificació i caracterització del paisatge; avaluació del paisatge; definició dels objectius de qualitat paisatgística; establiment de directrius, mesures i propostes d'actuació, i, finalment, establiment d'indicadors de seguiment.

Seguint el Conveni europeu del paisatge, els catàlegs parteixen d'una visió integrada del paisatge, prenent els seus components naturals i culturals conjuntament, mai per separat. El paisatge s'entén com una àrea, tal i com la percep la població, el caràcter de la qual és el resultat de la interacció dinàmica de factors naturals (com el relleu, la hidrologia, la fauna o la flora) i culturals. El paisatge es concep, a la vegada, com una realitat física i la representació que culturalment ens en fem. És la fesomia geogràfica d'un territori amb tots els seus elements naturals i antròpics, i també els sentiments i emocions que ens desperten en contemplar-los. En els catàlegs, el paisatge és concebut també com a producte social, és a dir, la projecció cultural d'una societat en un espai determinat des d'una dimensió material, espiritual i simbòlica.

Aquest enfocament multidimensional del paisatge es tradueix en l'atenció a una gran multiplicitat de valors que el caracteritzen. Així, els catàlegs parteixen de l'existència de diversos valors del paisatge (ecològics, històrics, culturals, estètics, simbòlics, productius) del paisatge atribuïts pels agents que hi intervenen. No tots els paisatges tenen el mateix significat per a la població i a cada paisatge se li pot atribuir valors diferents segons la persona que el percep.

Un tret distintiu dels catàlegs és que l'àmbit d'aplicació és el conjunt del territori de Catalunya i no només les àrees excepcionals. Els catàlegs no exclouen cap territori, sinó que analitzen els espais naturals i urbans, passant pels rurals i pels periurbans. A més, els catàlegs atenen a la diversitat i són sensibles a l'ús i diferents percepcions en relació al paisatge per part de grups socials diversos com nens, gent gran o persones afectades per minusvalideses.

Una altra característica important dels catàlegs de paisatge és que integren la participació pública com a eina per a la implicació i corresponsabilització de la societat en la gestió i planificació del seu paisatge. És habitual que l'anàlisi del paisatge el facin especialistes, però el Conveni europeu del paisatge insisteix en la importància que també té l'opinió dels ciutadans i dels agents econòmics en les fases de planificació del paisatge, començant per la caracterització. En efecte, és fonamental que tots puguem reconèixer el nostre propi paisatge i que ciutadans i administracions participin conjuntament en les decisions relacionades amb la seva protecció, gestió i ordenació. En aquest sentit, la participació de la població en

els catàlegs és bàsica per identificar aquells valors que són imperceptibles des de l'anàlisi de la cartografia existent o des del treball de camp. Es tracta dels valors més intangibles, imprescindibles per analitzar el paisatge de manera integrada i per captar-ne tots els seus matisos. La consulta pública dels catàlegs es realitza a diversos nivells:

- Entrevista en profunditat als principals agents del paisatge (institucions, sectors econòmics, socials, experts,...) per conèixer la seva opinió sobre el paisatge de la zona d'estudi i les seves propostes.

- Enquesta a través del web de l'Observatori del Paisatge als ciutadans en general per copsar la percepció que tenen del paisatge.

- Sessions de treball per debatre sobre el present i futur d'un determinat paisatge.

- Sessions informatives obertes a tothom on s'expliquen els resultats del procés d'elaboració dels catàlegs i es recullen les opinions dels assistents. S'organitzen conjuntament amb la Direcció General de Participació Ciutadana del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació Ciutadana de la Generalitat de Catalunya.

La Llei de paisatge indica els continguts mínims que han d'incorporar els catàlegs de paisatge, i que són: l'inventari dels valors paisatgístics presents a la seva àrea; l'enumeració de les activitats i processos que incideixen o han incidit de manera més notòria en la configuració actual del paisatge; l'assenyalament dels principals recorreguts i espais des dels quals es percep el paisatge; la delimitació de les unitats de paisatge, enteses com a àrees estructuralment, funcionalment i/o visualment coherents sobre les quals pot recaure un règim diferenciats de protecció, gestió o ordenació; la definició dels objectius de qualitat paisatgística per a cada unitat de paisatge i, finalment, la proposta de mesures i accions necessàries per assolir els objectius de qualitat paisatgística.

Fins al moment, l'Observatori del Paisatge ha lliurat al Departament de Política Territorial i Obres Públiques els catàlegs de paisatge corresponents al Camp de Tarragona i a Terres de Lleida. Actualment s'estan elaborant els de l'Alt Pirineu i Aran, Comarques Gironines, Regió Metropolitana de Barcelona, Terres de l'Ebre i Comarques Centrals i només queda per iniciar, per tant, el catàleg de l'àmbit de les Comarques Centrals. Els catàlegs ja presentats defineixen 21 objectius de qualitat paisatgística per tot l'àmbit territorial del Camp de Tarragona (taula 1) i 21 objectius per a les Terres de Lleida (taula 2), que ressalten els principals valors i dinàmiques dels paisatges d'aquests dos territoris de Catalunya. D'aquests objectius se'n desprenen criteris i mesures molt concretes amb la finalitat d'orientar la planificació territorial i sectorial. *Gros modo*, aquests objectius persegueixen uns

Taula 1. Objectius de qualitat paisatgística pel Camp de Tarragona

1. Un paisatge urbà rehabilitat i valorat en la seva part històrica, arquitectònicament rellevant, i endreçat i dissenyat per a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans.
2. Uns assentaments urbans amb un creixement ordenat, dimensionat d'acord a les necessitats reals i que no comprometi el futur del caràcter agrícola dels espais circumdants als nuclis urbans.
3. Unes urbanitzacions endreçades, amb perímetres nítids, i dotades d'elements de qualitat paisatgística.
4. Uns paisatges litorals naturals i agrícoles gestionats integralment, preservant-los de la urbanització i les infraestructures, i fent-los accessibles al gaudi i l'ús social amb respecte vers els valors naturals i estètics que contenen.
5. Uns paisatges litorals urbanitzats amb unes intervencions dirigides a dotar-los de qualitat i de noves identitats, a la vegada que se'n millori l'accessibilitat per al gaudi i l'ús social.
6. Uns paisatges naturals de qualitat que compaginin l'activitat agropecuària, d'extracció de recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi.
7. Un sòl no urbanitzable endreçat amb construccions rurals (magatzems agrícoles, granges, coberts d'eines, etc.) fetes amb volumetries, materials i revestiments adaptats a l'entorn.
8. Unes vies de comunicació integrades paisatgísticament i que no malmetin la continuïtat paisatgística i social del territori.
9. Uns accessos als nuclis urbans ordenats paisatgísticament que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans i que reforcin el caràcter i la identitat de les poblacions.
10. Uns espais periurbans de les grans i mitjanes ciutats, dissenyats amb criteris d'integració i aportació de nous elements d'interès en el paisatge.
11. Uns polígons industrials, energètics, logístics i àrees terciàries (comercials i d'oci) ubicades en zones visuals no preferents o notòries i dissenyades tenint en compte la integració amb l'entorn de les façanes que confronten amb el sòl no urbanitzable.
12. Uns paisatges de les infraestructures energètiques, conformats per centrals eòliques i centrals solars fotovoltaïques, planificades amb visió de conjunt a escala regional i disposades en el paisatge en relació als seus elements configuradors.
13. Uns fons escènics de qualitat que mantinguin els referents visuals i identitaris del Camp de Tarragona i no incorporin elements estranys o aliens.
14. Una xarxa de miradors que posin en valor les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir la diversitat i matisos dels diferents paisatges del Camp de Tarragona.
15. Uns mosaics agroforestals de conreus de secà, productius, i vinculats al manteniment dels elements de pedra seca de suport a l'agricultura, o exemples vius de paisatges de la trilogia mediterrània per excel·lència (blat, vinya i olivera/ametller) (vegeu fig. 4).
16. Uns paisatges de la vinya ben conservats i gestionats que revalorin els productes vinícoles que s'hi produeixen, on la vinya conviu amb altres conreus de secà que generen mosaics agrícoles.
17. Un paisatge del garrofer generant paisatges de qualitat en espais agrícolament marginals a partir del treball de la pedra seca, conservat com a referent estètic i identitari del litoral mediterrani tarragoní, i com espais tampó/de transició entre els espais urbanitzats i els espais naturals.
18. Un paisatge de l'avellaner del sector central del Camp gestionat tenint en compte la seva singularitat i identitat, i que permeti la revaloració dels productes agrícoles.
19. Uns paisatges dels conreus herbacis de secà, característics de la Baixa Segarra, que es mantinguin nets d'elements que trenquin la seva configuració actual.
20. Uns paisatges fluvials, especialment dels rius Francolí i Gaià, però també del conjunt de barrancs i rieres, conservats conforme a la seva dinàmica i funcionalitat i accessibles per activitats de gaudi.
21. Un paisatge del patrimoni històric vinculat a les construccions defensives, les construccions religioses, i les construccions productives, dotant-los d'un contingut i significació territorial i paisatgística, a través de plans integrals de gestió.

paisatges ben conservats, ordenats i gestionats, independentment de la seva tipologia i del seu caràcter; uns paisatges heterogenis,

que reflecteixin la rica diversitat paisatgística del país i que s'allunyin de l'homogeneïtzació i la banalització; uns paisatges vius i dinàmics,

Taula 2. Objectius de qualitat paisatgística de Terres de Lleida

1. Un paisatge urbà rehabilitat i valorat en la seva part històrica, arquitectònicament rellevant, i endreçat i dissenyat per a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans.
2. Uns nuclis poblacionals amb un creixement urbanístic ordenat, dimensionat d'acord a les necessitats reals i que no comprometi el futur del caràcter agrícola dels espais circumdants als nuclis urbans.
3. Uns paisatges naturals de qualitat que compaginin l'activitat agropecuària, d'extracció de recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi.
4. Un sòl no urbanitzable endreçat amb construccions rurals (magatzems agrícoles, granges, coberts d'eines, casetes de bombeig, etc.) fetes amb volumetries, materials i revestiments adaptats a l'entorn.
5. Unes vies de comunicació integrades paisatgísticament i que no malmetin la connectivitat paisatgística i social del territori.
6. Uns accessos als nuclis urbans ordenats paisatgísticament que facilitin la transició entre els espais oberts i els paisatges urbans i que reforcin el caràcter i la identitat de les poblacions.
7. Un sistema aeroportuari dissenyat amb criteris d'integració i aportació de nous elements d'interès en el paisatge.
8. Uns polígons industrials i àrees terciàries (comercials i d'oci) ubicades en zones visuals no preferents o notòries i dissenyades tenint en compte la integració amb l'entorn de les façanes que confronten amb el sòl no urbanitzable.
9. Unes centrals eòliques planificades amb visió de conjunt a escala regional, amb participació dels actors del territori i disposades en el paisatge en relació als seus elements configuradors.
10. Uns nuclis encimbellats on s'identifiqui amb claredat el perfil paisatgístic de l'espai construït i els seus punts d'interès (campanars, esglésies, castells, casals, etc.) en relació al paisatge obert i el sòl no urbanitzable.
11. Un paisatge de nuclis alineats en valls ordenats urbanísticament i amb visió de conjunt conforme a l'assumpció d'aquest patró d'assentament.
12. Uns tossals ben conservats i erigits en punts d'atracció visual.
13. Uns fons escènics de qualitat que mantinguin els referents visuals i identitaris de Terres de Lleida i no incorporin elements estranys o aliens.
14. Una xarxa de miradors que posin en valor les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir la diversitat i matisos dels diferents paisatges de Terres de Lleida.
15. Un paisatge de zones estèpiques conservat i gestionat.
16. Un paisatge de secà, de conreu d'olivera i ametller, productiu i vinculat al manteniment dels elements de pedra seca de suport a l'agricultura.
17. Unes infraestructures hidràuliques tradicionals i unes banquetes arbrades a tota la plana regada gestionades i revalorades per al seu ús social.
18. Uns paisatges fluvials del riu Segre i la Noguera Pallaresa i Ribagorçana conservats conforme a la seva dinàmica i accessibles per a activitats d'oci.
19. Uns parcs solars localitzats en l'entorn a partir de criteris d'eficiència, preexistència de línies d'evacuació i preexistència d'edificacions i minimització del nombre d'observadors potencials en àrees fràgils.
20. Un paisatge de les construccions defensives que vinculi història, territori i població de Terres de Lleida.
21. Una Horta de Lleida productiva i concebuda com a àrea tampó de vocació agrícola entre la ciutat i els espais oberts perifèrics.

capaços d'integrar les inevitables transformacions territorials sense perdre la seva idiosincràsia; uns paisatges sempre respectuosos amb el llegat del passat; i, finalment, uns paisatges que atenguin la diversitat social i contribueixin al benestar individual i social de la població.

A tall de conclusió

En els darrers anys el ritme de transformació i degradació dels paisatges de Catalunya ha estat tan intens que, en alguns casos, la població ja no s'hi sent identificada (fig. 5). És, per tant, urgent actuar –i amb determina-

Figura 4. Murs de pedra seca del Camp de Tarragona.

ció- per canviar les dinàmiques que porten a una ruptura entre la població i el seu territori. En aquest sentit, els catàlegs de paisatge tenen el repte de definir línies estratègiques i directrius concretes que puguin contribuir a millorar la qualitat dels paisatges de Catalunya i, d'aquesta manera, la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. Els catàlegs de paisatge han de permetre avançar cap a una

Figura 5. Paisatge en construcció a Terres de Lleida.

nova cultura de l'ordenació del territori que exigirà, sens dubte, grans dosis de sensibilitat paisatgística per part de tots els agents que hi intervenen. L'Observatori del Paisatge no estalviarà esforços per contribuir a generar aquesta sensibilitat, no només a través dels catàlegs, sinó també a través de totes les activitats que desenvolupa.

